

S O K F É L E .

43. Szám. Béts. Május 28-dikán.

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

M á j u s .

25 Maj. — 1571. Erdély, Várad Főkapitány Somlyai Báthori Istvánt fejedelmi hatalommal bíró vajdának választja, hogy a' Magyar Királyfelsőségét megismérje. — 1445. Magyar Országban rettenetes földingás. — 1809. A' Frantziák az elrontott hídon dolgoznak, hogy úgy ne járjanak ismét, mint 22-kén jártak, a' ts. k. fegyvertárból a' nagy török lántzot is kihurtzolják. — 1830. Délután négy óraker megindúlt a' Frantzia Flotta a' Touloni kikötőből Algier elfoglalására. 37,531 emberből, 's 4008 lóból álla. Legnagyobb gondossággal, és körültekintéssel intéze el a' kormány mindent, a' mi az expeditio sikerét biztosíthatta. — 1831. A' Lengyel had a' Narew jobb partjára vonúl.

26 Maj. — 1792. A' Frantziák azt kívánják Királyoktól, hogy a' papok, kik a' polgári eskütől irtóznak, száműzöttessenek — de Lajos azt mondja: „Veto.“ — 1806. Ragusa minden Neutralitása mellett elfoglaltatik a' Frantziák által. — 1831. Az Ostrolenkai útközet. Az Oroszok megveszik a' várost, 's átnyomulnak a' Narew jobb partjára. Chlapowski megveri az Oroszokat Narewka mellett.

27 Maj. — 1575. A' Német Alföldi hajóssereg megütközik a' Spanyolokkal 's 22 hajót vesz. — 1718. A' Bajor Constitutio köz hírré tétetik, 's utánna nem sokára a' Bádeni is. „Die Verfassungen Baierns, Badens und Würtembergs (in annäherndem Masse auch die grossherzoglich hessische und die nassauische) athmen den reinen Geist des achten, zeitgemässen Repräsentativsystems. Ihren Urhebern gebührt dafür hoher Dank und Preis. Süddeutschland, wofern seine Völker den Geist ihrer Charten verstanden, und wofern die Höflinge und Minister demselben sich zu befreunden vermochten, durfte, diesen Punct betreffend, selbst auf das stolze Britanien herabsehen.“ Mikor olvashatjuk már ezt magyarul, derék Bajzánkknak, — ki mint hallottuk e' munka fordítását magára vette, tollából? — 1832. Ibrahim basa hat hónapi ostrom után rolanással veszi meg ma Acre várát.

28 Maj. — 1568. II Fülöp Spanyol Király kitiltja Vilmost az Toldalék a' M. Kurírhoz.

Orániai Hertzeget hazájából, minthogy szabad hazájának zsarnokja ellen fegyvert fogott. — 1831. A' Cholera Danzigban.

É s z r e v é t e l.

Mind tsak azon regét dúdoljuk; egymás feltételét erősítjük; egyre tzélzunk, 's egyre törekszünk; mégis semmi, vagy tsak igen kevés láttatja munkásságunknak, 's iparkodásinknak.

Ezen bajnak okát már száz felé tsavartam, de miben kellessék még is megállapodnom, — kételkedem. Ezen egy, még is nem futhata át figyelmemen, hogy nálunk kevés a' teremő gondolat, még kevesebb a' vizsgálódni, 's tapasztalni szerető vágy, véghetetlen pedig az utánmozó szó, és még véghetlenebb ezeknek váltása. — Mert például: Fel tette valaki először a' Nevelés hiányjait; 's felőle józan vélekedését böltsen közlötte. Felvette egy másik a' Magyar nyelv tanításának hasznát, 's óhajtani való következéseit benünük fel ebreszté; Felvette egy harmadik a' Falusi oskolák rendeltetését, 's igaz észrevételeit méltatá figyelmünkre. Casinóra törekedett, 's nyitott is azt egy érdemes Hazánkfia, mellyet méltán hirdettek a' szél-szárnyú Újságok, mellyek szerint ezen nemes példa örvendetes követést is nyert. „Nem álmot hűvelyezek, hanem igazat mondok, hogy mi mind ilyen buzgó tetteinkkel, és óhajtásinkkal épen úgy vagyunk, mint a' fiatal városi Fitzkók módi ruhájokkal, el ragadtatva indulatink hevétől, midőn nemzetesedésünk valamely szikráját itt ott éledezni látjuk, annyian neki rohanunk éleszeni, hogy utóbb ezernyi lehelletünkől lengedező szél támadván, olly hirtelenséggel el árasztja lángját, hogy ez bé nem hathatván a' tömeg mélyebb belsejébe, a' nélkül, hogy valamely hasznát láthatnók, 's melegségét érezhetnők, a' szikra hőjzatáról elenyé-

szik. — Így vagyunk valóban minden munkánkkal, így minden nemzetesedésünkkel és tsinosodásunkkal. A' melly hirtelen fel kapjuk, olly hirtelen abba is hagyjuk; vagy pedig, ha egy új gondolatot felkaphatunk, azt annyira tsürjük, tsavarjuk, míg vitatásában bele unatkozván, azt előbbeni semmiségébe vissza avítjuk.

„A' melly tyúk sokat kodátsol, keveset tojik.“
 Miért nem dolgozunk ezen igaz közmondásunknak ellenére? Tsak lassan, tsendesen, de buzgón, 's álhatatosan tsinosodjunk. — Nem szükség minden kitsinységeket annyira hirdetve magasztalni, — 's főképp annyiszor! 's kezdetén! A' való fennmarad, 's ha az ápoló hazafi kezek hozzá járúlnak gyarapodik, a' hasznos majd — hirt, és figyelmet gerjeszt. — A' hír valóság nélkül elenyészik, 'sőt a' valóságé is vissza hanyatlik a' feledékenységbe, — sőt az ugyan azon dolgoknak szüntelen való hirdetése, 's ugyan azon egyformaságoknak ismételtes vitatása még unalmat, 's ebből származó megvetést is szűl. — Innét vagyon, hogy az illy formán lángra kapott hazafiúságot, Nemzeti szellemet, és tsinosodást sokan sokféleképen fejtegetik, — innét az, hogy minden feltételeinkben ellenkezőkre találunk minekelőtte hasznát sejdithetnénk, — innét ez, hogy hirtelen hevünk el lankad, 's előbbi tsendjébe vissza rogyik. — Mennyit szollunk még a' nevelésről? mennyit a' magyar nyelv hasznáról; mennyit a' falusi iskolákról; és a' Casinokról? Óh! de mikor kezdünk el már egyszer nevelni! mikor vesszük hasznát szerelmes nyelvünknek! mikor lesznek másként rendelve iskoláink! 's mikor társalkodunk finomabban! bár egyszer a' puszta szóvitatas, és utánnozás helyett ezek jönnének módiba!

Márfy.

Egyes személyek 's familiák közt is sokba kerül a' perfolytatás; hát még nemzetek között a' háborúk folytatása.

Egy Anglus felvetegette: mennyibe került Nagy Britanniának a' Frantziák ellen tartott háború 1793-tól kezdve 1815-dikig, melly 22 esztendő lefolyása alatt, tsak néha néha volt rövid ideig békesség. Ezen hadi költségek summáját huszezernégyszáz millió (20,400,000,000) forintra teszi, illy megjegyzést adván hozzá: Ez a' summa aranyban 288,000 mázsát nyomna, 's ezt 4800 kétlovas szekeren lehetne, mint terhet elszállítani. Ha felveszszük, hogy két lat aranyból 1000 lábnyi aranydrótot lehet eresztetni: úgy az ezen arany mennyiségből készíttethető arany dróttal a' mi földünket egészen körül lehetne övedzeni. Rettentő summa pénz ez, mellybe egyetlen egy embernek eltemettetése Sz. Helenában, az Anglusoknak került!

Tulipán ünnep.

Minthogy most nálunk gyakorták az illuminációk annyira, hogy igen is nehéz e' tárgyban új ideákra akadni; talán tzelirányos leszsz a' Törökök tulipán ünnepét emlékezetbe hozni néhány szóval, talán különféleseget hozhatna utánzásá örömmünk, 's vígságunk kijelentésébe.

Ezen ünnep abban áll, hogy a' Szultán kertjei sok ezer színezetű lámpákkal kivilágosittatnak, 's a' tulipánok közt igen sok viasz gyertyák gyűjtatnak meg. A' tulipánok felett Canári madarak függnek, melyek a' nagy világosságtól eltsábitva úgy mint nappal énekelnek. Még a' tulipánok is részesülni látszatnak a' kis éneklők tsalódásában, minthogy ezek is kitarják

kelyheiket. Ezenkívül még néhány száz megaranyozott tekenős békát, mellynek hátára viasz gyertyátskát ragasztanak, eresztenek el a' fasorokban, hol kények szerint szerte szét mázskálnak. T. K.

Férfiúi hívség.

Egy földes-úr, kinek nője elszökött, értesíté a' Közönséget néhány külföldi hírlapokban szerentsétlenségéről. Eleven színekkel festi tőle elszakadt feleségének képét, melly a' szépségről való fogalmaknak (Begriff) nem felel meg nagy mértékben. Hogy bájoló szemei szürkék, 's selyem haja veres azt is híven leírja. Esengve kéri, hogy térjen vissza, 's így végzi kérelmét: „Ha szegénység vagy szégyen tartóztat, Elizám, jőjj vissza. Viszszajöttöd ünnep — második menyegzőm leend. Emlékezz meg, szeretett Betty, érzékeny jó szivedről. Mindenre kérlek, Szivemfele, kedves Aszszonyom, írj minélelőbb, 's tudósíts jöttödről, hogy ünnepélyesen fogadhassalak. Melly édes lesysz a' viszontlátás óhajtvá várt órája! Szenvedély emészt mióta elhagyál, elszakadt a' rózsá lántz, melly a' földhöz tsatolt, a' derült ég tiszta képe, a' virányló kert, 's szomszédnéim bájai fel nem vidíthatnak, nőtton nőnek keservtől lenyomott bánatos szivem vágyjai. Tsak az az édes remény; hogy vissza térsz küld némellykor enyhítő sűgárt zajló keblembe. Térj vissza — Ó térj vissza, 's bételjesednek legfőbb kívánatom! Tudod tsak társaságodban lelhetém fel mennyemet, tsak társaságodban, — a' hol igen is kevéssé vagyok ön uram, de ki is lehetne az — vagyok boldog. Térj vissza tsókjaim legédesbike vár — Térj vissza, hadd érzenem még tsak egyszer dobogni hívszivedet keblemen, míg el nem megyek azon ismé-

retlen Országba, honnan mint a' nagy Shakespeare mondja, még egy útas sem jött vissza. Foganatos volt e' kérelme — nem tudom. Pinkay.

Futó gondolat.

A' mi ideáljaink hasonlók egy, a' hideg éghajlat alatt létező fához — alig virúlnak egy kevéssé száraz lombjai — már a' dühöngő fergeteg lesodorván leveleit, megfosztja diszétől, megfosztja piruló gyümölcseitől. — Ilyenek hevülő képzetünk kellemes játéki is, mellyek egykoron annyi bájot mosolygtanak élünk tavaszszára — komoran és disztelenül lebegnek most előttünk.

A m o r k é p é r e.

Menny szép Ifjú! kedves Ámor!
 Egy jó szívet sebzeni,
 Tartós sebet, — nem halálost
 Lészen szabad ejteni,
 Hadd szenvedjen azon kebel
 Mellyért én már szenvedek,
 'S majd tsak akkor üdüljön fel,
 Ha Orvosa — én leszek.

Az okos nem szól, de teremti szívében,
 Égi haszonnal tele ritka tervet,
 Melly idejében ha jöhet világra,
 Új eget alkat.
 Márffy.

Számvetésbeli nevezetesség.

Egy Indiai Király Szeszszának, a' Sakkjáték elemés feltalálójának, királyi nagy jutalmat ígért ezen jeles találmányjáért, és ő reá magára bizta, hogy kérjen tőle, a' mit akar. Szeszsza tsak azt kívánta, hogy mivel 64 négyszegű helyei vagynak a' sakkablának: adjon neki a' Király az első helyért 1 szem búzát, a' másodikért 2-öt, a' harmadikért 4-et, a' negyedikért 8-at, az ötödikért 16-ot, és így tovább sorban a' 64-dik helyig, minden helyért kétannyi szem búzát, mint az előtte lévő helyért. A' Király megszegyenlette magát, és meg is boszszankodott, hogy ő tőle, nagy és gazdag Király létére, tsak olly tsekély ajándékot kíván Szeszsza, és haragosan megparantsolta Ministerének, hogy Szeszszát tüstént elégítse ki. De mennyire eltsudálkozott mind a' Minister, mind a' Király, midőn a' búzaszemeket felszámították, és úgy találták, hogy a' Királynak minden gabonáiraiban, egész országában, sőt az egész világon sints annyi szem búza, a' mennyivel lehetne a' Szeszsza kívánságát kielégíteni.

Könnyen meggyőződhetünk a' kívánt búzaszemeknek illy temérdek sokaságáról, ha mi is felvetjük azoknak summáját. A' kívánt búzaszemek tehát illyen renddel nevednek: 1, 2, 4, 8, 16, 's a' t. ez látnivaló, hogy nem egyéb, hanem a' 2-nek hatalmakra való felemelése, melly illyen földmérési folyamatot formál: $2^0, 2^1, 2^2, 2^3, 2^4, 's a' t. egész 64 tagig, melly 64-dik tag lesz = 2^{63}$, mivel a' $2^0 = 1$ foglalja el az első helyet. Ezen folyamatnak summáját könnyű kitalálni; mert akárhány tagot veszünk össze, eleitől fogva: azoknak a' summája éppen 1-el lesz kevesebb, mint a' felvett utolsó tag után következő tag, p. o. $1 + 2 + 4 + 8 = 15$, az az 1-el kevesebb a' következő

tagnál, a' 16-nál. A' 64 helyekért kívánt búzaszemeknek egész summája tehát 1-el kevesebb, mint a' 65-dik tag az elkezdett folyamatban, az az $= 2^{64} - 1$. Számokban lesz a' kívánt búzaszemek summája $18'' 446,744'' 073,709' 551,615$. Már ha felteszszük, hogy egy köből búza 210 fontot nyom, minden fontban pedig van 12,800 szem búza: úgy egy köbőlbe belemegyén $3' 072,000$ búzaszem. Ezzel elosztván a' feljebb kitett búza szemek számát: kijő $6'' 004,799' 503, 160$ köből, és még mintegy $\frac{2}{3}$ köből; ennyit tartozott volna a' Király fizetni Szeszsának. Tegyük fel, hogy egy höld vagy 1600 □ öl földben, jót roszzat öszvevéén, megterem 5 köből búza; és osszszuk el 5-el a' kitett köblök számát: úgy a' Szeszsza búzájának egy esztendőben való megtermesztésére fel kellene szántani, és be kellene vetni $1'' 200,959' 900,632$ höld földet. Immár egy □ mértföld, mellynek széle hossza 4000 öl, tsak $16,000,000$ □ ölet, és így 10,000 höld földet tesz, 1600 □ ölével számlálván. Minthogy pedig az egész föld golyóbisának felső színe $9' 288,000$ □ mértföld: ezt 10,000-el sokszorozván, kijő, hogy az egész föld színe, ha tsupa szántó föld volna is, tsak $92,880' 000,000$ höld földet tenne, mellynél 12-szerte több höld föld kívántatnék a' Szeszsza búzája megtermesztésére.

R e j t e t t s z ó.

A' Német a' neventől fél
 Ha kikelek agyarral,
 De barátságban együtt él
 Ottan ő a' Magyarral,
 Hol mind kettőnek nyelvében
 Nevem egyez értelmében.

Megfejtés a' 42. számban: Kép.